

บทที่ ๔

แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้

ปัจจุบันเห็นได้ว่าการแสดงประเพณีท้องถิ่นได้รับความนิยมอย่างมาก ทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์เพื่อให้ถูกใจผู้ชม จะได้ว่าจ้างให้ไปทำการแสดงตามสถานที่ต่างๆ นั้นเอง การพัฒนาใช้ทั้งวิธีการ ปรับ เปลี่ยน ตัด เช่น ปรับ เปลี่ยน เวทีให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพิ่มเทคนิคระบำการดา เปลี่ยนเครื่องแต่งกายจากกระโปรงเป็นกางเกง เปลี่ยนการร้องกลอนราชนิเกลิง เป็นร้องเพลงลูกทุ่ง และตัดกระบวนรำเข้า-ออก ในแต่ละฉากเป็นเดินเข้า-ออก เป็นต้น การปรับ เปลี่ยน ลด ดังกล่าว ทำให้ลักษณะต่างๆ ยังคงเป็นมรดกที่ครองใจผู้ชมโดยเฉพาะในเขตภาคกลาง ดังจะเห็นจากป้ายประชาสัมพันธ์การจัดงานประจำปีของวัดต่างๆ ที่ตั้งเรียงรายอยู่ตามสองข้างทาง จะมี ภาพ ชื่อ คณะลิเกและวันที่ทำการแสดงปรากฏอยู่ด้วยเสมอ รายชื่อคณะลิเกที่ได้รับความนิยมได้แก่ คณะไชยา มิตรชัย คณะศรธรรม น้ำเพชร คณะพรเทพ พรทวี คณะทวีปชัยณรงค์ วงศ์เทวีญ และคณะขวัญใจ มาลัยนาค เป็นต้น

จังหวัดอ่างทองได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองลิเก ในเดือนเมษายนของทุกปีจะจัดงานมหกรรมลิเกขึ้น โดยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน สถานที่จัดงานคือวัดไชโยวรวิหาร ในงานนี้จะเชิญคณะลิเก ต่าง ๆ มาทำการแสดง ทำให้เห็นการพัฒนาและความหลากหลายในด้านๆ คณะทำงานของวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง จึงเล็งเห็นความสำคัญและมีความประสงค์จะเก็บรวบรวมองค์ความรู้เรื่องลิเกมารวบรวมเพื่อบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่มีความสนใจจะได้นำไปเป็นแนวทางในการนำเอาองค์ความรู้เรื่องลิเกไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นการส่งเสริม รักษา ศิลปะการแสดงลิเกให้คงอยู่ต่อไป

๔.๑ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปบูรณาการจัดกิจกรรมต่างๆ

ในส่วนของวิทยาลัยได้กำหนดเนื้อหาศิลปะการแสดงลิเกเพิ่มเติมในหลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งสอดแทรกไว้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่ทำการสอนในปัจจุบันและอนาคต ดังนี้

๔.๑.๑ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา (๕ ปี)

ให้แนวทางครูผู้สอนได้ออกแบบเนื้อหาการเรียนการสอน โดยเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาลิเกเข้าในบทเรียน ให้กลุ่มสาระการแสดงพื้นบ้านดูแล ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวบุคลากรที่ให้ความรู้และถ่ายทอดกระบวนการต่างๆ ตามที่มีการร้องขอ เช่น

รายวิชา ๓๐๐-๒๑๐๒๗ การจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เพิ่มเนื้อหาการจัดการความรู้และภูมิปัญญาลิเก โดยให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษ สัมภาษณ์ ศิลปินตามความสนใจ การแสดงลิเกที่เวทีลิเก จากนั้นนำมาอภิปรายในห้องเรียน เป็นต้น

รายวิชา ๓๐๑-๒๒๐๑๑ ระบุว่าเบ็ดเตล็ดและเพลงพื้นบ้าน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการร้องเพลงในการแสดงลิเก การร้องกลอนราชนิเกลิง เป็นเนื้อหาเสริมในบทเรียน โดยเชิญวิทยากรที่เป็นครูลิเกเป็นผู้ถ่ายทอด เป็นต้น

รายวิชา ๓๐๑-๒๒๐๒๖ นาฏศิลป์พื้นบ้าน กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการรำหน้าพาทย์ลิเก เช่น เชิด เสมอ เป็นเนื้อหาเสริมในบทเรียน โดยเชิญวิทยากรที่เป็นครูลิเกเป็นผู้ถ่ายทอด เป็นต้น

รายวิชา ๓๐๑-๒๒๐๒๕ การจัดการแสดงบนเวที ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแสดงลิเก ควบคุมไปกับการแสดงประเภทอื่นๆ วิเคราะห์และเปรียบเทียบ องค์ประกอบด้านต่างๆ เป็นต้น

๔.๑.๒ หลักสูตรพื้นฐานวิชาชีพวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ได้เปิดทำการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความสนใจ ได้มีโอกาสศึกษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านควบคู่ไปกับการศึกษานาฏศิลป์ราชสำนักในรายวิชาปฏิบัติเอก โดยกำหนดเป็นรายวิชาปฏิบัติโทและวิชาเลือกเสรีดังนี้

๑) วิชาปฏิบัติโท เปิดทำการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ การเรียน ๓/สัปดาห์ กำหนดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาต่างๆ ได้แก่

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๕ การแสดงลิเก ๑ เนื้อหา รำถวายมือ วิธีฝึกการเปล่งเสียง การร้อง การเอื้อน การระบายลม ฝึกใช้และจำเสียง

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๖ การแสดงลิเก ๒ เนื้อหา หัตถ์รำกรายออก ขึ้นเตียง นั่งเตียง ป้องหน้า วางมือ รำชุดหน้าเตียง รำเพลงเชิด ฝึกการใช้เสียงและการเอื้อนชั้นสูง

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๕ การแสดงลิเก ๓ เนื้อหา ฝึกร้องกลอนทำนองราชนิเกลิง ฝึกร้องเพลงอัตราสองชั้น (เพลงมะลิซ้อน เพลงสาธิตา เพลงขึ้นพลับพลา เพลงตะลุ่มโปง เพลงหงส์ทอง ฯลฯ) เพลงอัตราชั้นเดียว (เพลงนาคราช เพลงสองไม้ เป็นต้น)

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๖ การแสดงลิเก ๔ เนื้อหา รำเสมอและการใช้อาวุธ (ดาบ ทวน) และกระบวนการต่อสู้ด้วยอาวุธประเภทต่าง ๆ

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๕ การแสดงลิเก ๕ เนื้อหา ฝึกการแต่งหน้า แต่งตัว แต่งกลอนแต่งเรื่อง แต่งบท

รายวิชา ศ ๓๑๒๗๖ การแสดงลิเก ๖ เนื้อหา การบริหารจัดการการแสดงลิเกพร้อมทั้งนำเสนอผลงานการแสดง

๒) วิชาเลือกเสรี

รายวิชา ศ ๓๐๒๕๗ ลิเก เนื้อหา หัตถ์รำกรายออก ขึ้นเตียง นั่งเตียง ป้องหน้า วางมือ ร้องกลอนทำนองราชนิเกลิง เพลงสองไม้ เพลงนาคราช

๔.๑.๓ กิจกรรมพิเศษ

แบ่งเป็น กิจกรรมภายใน ภายนอกสถานศึกษา หน่วยงานและชุมชนทั่วไป เช่น จัดการแสดงลิเกในวันสำคัญที่เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มสาระการแสดงพื้นบ้าน ประพันธ์บทการแสดงลิเกให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ เสียสละ ความกตัญญู ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือกิจกรรมการแสดงเพื่อรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โรคเอดส์ และรณรงค์การลดใช้พลังงาน ก็จะประพันธ์ให้มีเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยใช้ระเบียบวิธีแสดงตามจารีตของการแสดงลิเกอย่างสมบูรณ์ นักเรียน นักศึกษาหรือผู้ชมจะได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้มีความรู้ มีความเข้าใจเข้าใจและจดจำ กระบวนการแสดงที่ถูกต้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาวิชาชีพหรือการดำรงรักษาศิลปะการแสดงลิเกต่อไปเป็นต้น

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว วิทยาลัยยังสนับสนุน ส่งเสริม ให้นักเรียน นักศึกษา ได้ศึกษาและฝึกหัดการแสดงลิเกอย่างจริงจังจนถึงขั้นมีทักษะและความชำนาญ ออกแสดงเผยแพร่ในวาระต่างๆและเข้าประกวดศิลปะการแสดงระดับชาติ จนนำไปสู่การได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา จากการแข่งขันประกวดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (ลิเก) จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม นับเป็นความภาคภูมิใจ เป็นขวัญและกำลังใจในการดำรงรักษาศิลปะการแสดงลิเกให้คงอยู่คู่เมืองอ่างทองเป็นสมบัติ อันล้ำค่าของชาติสืบไป

สิ่งต่างๆเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงการให้ความสำคัญ เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ที่ผู้บริหารและคณะครูวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทองจะได้ร่วมมือร่วมใจกัน ดำรงรักษ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ ให้ศิลปะการแสดงลิเก ศิลปะการแสดงของชาติ เป็นสมบัติของชาติ อยู่คู่ชาติไทยสืบไป